

9. Лучко М.Р., Гаврида М. Обробка облікової інформації в умовах інформаційних технологій для системи управління підприємством. Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія». 2021. URL: <http://surl.li/fhmoh> (дата звернення: 08.03.2023 р.).

Зоріна О. А.,
*доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри
обліку, аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ЗАГАЛЬНА ЧИ СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ: ЩО ОБРАТИ СІЛЬСЬГОСПВИРОБНИКУ?

На сьогоднішній день, згідно чинного законодавства, сільсько-господарські підприємства, які зареєстровані як юридичні особи, мають право обрати один із можливих режимів оподаткування та звітування:

- ✓ знаходитися на загальному режимі оподаткування та сплачувати всі передбачені законодавством платежі;
- ✓ обрати третю групу спрощеного режиму (як відомо, це означає дозвіл сплати єдиного податку за ставкою 3 або 5 відсотків, в залежності від рішення підприємства, зареєструватися чи ні як платник ПДВ);
- ✓ прийняти четверту групу спрощеного режиму, на якій нараховується специфічний для сільгоспвиробників податок.

Традиційно склалося, що для аграріїв найбільш вигідним рахується четверта група спрощенців. Однак постійні пертурбації в законодавстві як щодо збільшення ставок податку, що нараховується на земельні угіддя та водні ресурси, і власне збільшення їх нормативної вартості призвело до того, що інколи альтернативні режими оподаткування виявляються більш цікавими з точки зору оптимізації суми нарахування податків до сплати. При виборі того чи іншого режиму оподаткування агропідприємству слід взяти до уваги залежить від різноманітні фактори (зокрема, його дохід, прибутковість, вид основної діяльності і т.д.). Зупинимося на привілеях перебування на кожному із зазначених режимів оподаткування, проаналізуємо їх недоліки та визначимо, за яких обставин функціонування той чи інший режим є вигідним.

Загальний режим оподаткування. Відразу зазначимо, що цей режим прийнятний для підприємства любого виду економічної діяльності, особливих привілеїв для сільгоспідприємств він не передбачає. Тобто сільгоспідприємство, обравши цей режим, буде в загальному порядку сплачувати як податок на прибуток, так і податок на додану вартість та всі інші податки і збори, що передбачені Податковим кодексом [1]. Але тут слід відмітити, що якщо у сільгоспідприємства є землі сільськогосподарського призначення чи водного фонду, то йому доведеться сплачувати і земельний податок, і спеціальну водну ренту. При цьому податок на прибуток буде визначатися, виходячи з фінансового результату, враховуючи весь чистий дохід. Щодо врахування безпосередньо чистого доходу роз'яснює головне управління ДФС у м. Києві у своєму листі від 16.03.16 р. № 6300/10/26-15-12-05-11 [2]. Ставка податку регламентована Податковим кодексом і становить, аналогічно всім іншим підприємствам, 18 відсотків.

Переваги перебування на цій системі:

1. Податок на прибуток розраховується, враховуючи всі доходи та витрати підприємства. Тобто розрахований у такий спосіб податок є неупередженим та відображає реальну картину діяльності. Зокрема, якщо підприємство зібрало поганий урожай або ж повна собівартість продукції перевищує продажну ціну, то розмір нарахованого податкового зобов'язання стане меншим. За таких обставин підприємство або сплачуватиме меншу суму податку у порівнянні з єдиним податком, або навіть не сплачуватиме його взагалі (за умови, що воно виявиться збитковим).

2. При розрахунку дивідендів учасникам підприємства оподатковують їх податком на доходи фізосіб за пільговою ставкою 5 відсотків (для єдиноподатників вона становить 9 відсотків). Але ця пільга торкається не стільки безпосередньо ведення агробізнесу, як пільгового оподаткування доходів його учасників.

Щодо недоліків даної системи, зазначимо такі:

1. Як ми уже зазначали, перебування на загальній системі оподаткування не звільняє від сплати земельного податку та спеціальної водної ренти. Це може стати суттєвою перешкодою, оскільки сільськогосподарська діяльність апріорі передбачає використання земельних та водних угідь. І в тому разі, якщо сільгоспідприємству належать великі площі землі, воно буде змушене оплатити відповідним чином значний податок на землю.

2. У тому випадку, якщо сільгоспідприємство, що знаходиться на цьому режимі, орендує сільськогосподарські ділянки у фізичних осіб, такі фізичні особи не позбавлені необхідності оплачувати податок на землю, і

відповідно це або збільшить суму орендної плати, або ж підприємству доведеться брати на себе зазначені платежі.

3. У тому випадку, якщо дохід підприємства за попередній рік перевищить 20 млн. грн., воно змушене розраховувати податкові різниці, що створює додаткові проблеми.

Третя група оподаткування. Нюанси для підприємств – юридичних осіб на цій групі врегульовано Податковим кодексом, безпосередньо на ній дозволено знаходитися підприємствам, дохід яких протягом року становить до 5 млн. грн., але водночас дозволяється укладати трудові договори з необмеженою кількістю працівників. У Податковому кодексі зазначено, які підприємства не можуть перебувати на цій групі. Щодо сільгоспідприємств, то це виключення їх стосується в таких випадках:

- а) якщо вони здійснюють виробництво, займаються експортом-імпортом та реалізацією підакцизної продукції;
- б) якщо засновниками (учасниками) є підприємства із звичайним режимом оподаткування і їх загальна частка в уставному капіталі становить більше ніж 25%;
- в) якщо у підприємства є борг за податками на момент подачі заяви щодо включення до зазначеної групи (за виключенням безнадійної заборгованості через форс-мажорні обставини). Підприємствам на цій групі дозволено на власний розсуд обрати одну із таких ставок оподаткування: 3% від доходу звітного періоду, якщо підприємство є платником ПДВ, або 5%, якщо воно не є платником ПДВ.

Серед переваг можна зазначити:

1. Підприємства мають право на власний розсуд приймати рішення, бути чи не бути платником ПДВ та відповідно визначати ставку податку.

2. Підприємства звільнюються від сплати податку на землю, плати за спеціальне використання води та ПДВ.

До недоліків слід віднести:

1. Єдиноподатникам третьої групі заборонено здійснювати бартер. Як зауважено в ст. 291.6 Податкового кодексу, «платники єдиного податку першої – третьої груп повинні здійснювати розрахунки за відвантажені товари (виконані роботи, надані послуги) виключно в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій)» [1]. Вето відноситься і до вексельних розрахунків, і взаємозаліків, і навіть виплат працівникам продукцією. За недотримання вказаної вимоги до підприємства будуть застосовані санкції: перехід на загальний режим оподаткування та стягнення єдиного податку у подвійному розмірі зі всіх отриманих доходів в формі, іншій від грошової (ст. 293.5 Податкового кодексу) [1].

2. До уваги приймаються всі грошові та негрошові форми доходу і абсолютно не враховуються витрати діяльності. Навіть якщо за результатами діяльності підприємство отримує збитки, єдиний податок повинен бути нарахований та сплачений з огляду на всю суму доходу.

3. Аналогічно до загальної системи, у випадку оренди сільськогосподарських ділянок у фізичних осіб, вони вимушені сплачувати податок на землю.

Четверта група оподаткування. Ця група призначена виключно для сільгоспвиробників, тут можуть знаходитися агропідприємства, «у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків» [1], причім ст. 291.5 Податкового кодексу виділяє виключення. Цим єдиноподатникам податок начислюється з одного гектара сільськогосподарських або водних угідь, а відсотки ставок грабуються ст. 293.9 Податкового кодексу залежно від розташування та категорії земель.

Серед переваг зазначимо:

1. Підприємства позбавлені необхідності нарахування та звітування про податку на прибуток, ПДВ, рентній платі за спецвикористання води тощо.

2. У випадку оренди сільськогосподарських ділянок у фізичних осіб, вони не зобов'язані сплачувати земельний податок.

3. Підприємства звітують щороку одноразово.

Але і ця група не позбавлена недоліків, зокрема, в незалежності від продовження діяльності, сільгосппідприємство зобов'язане нарахувати та сплатити єдиний податок з усіх власних чи орендованих сільськогосподарських угідь. Втім, для високорентабельних аграріїв цей недолік може стати перевагою, але якщо підприємство працює збитково чи малоприбутково, сплата такого податку може суттєво відобразитися на результатах його діяльності.

Таким чином, сільгосппідприємствам слід дуже уважно підійти до вибору системи оподаткування, розглянути всі переваги й недоліки кожної із них, прорахувати альтернативні варіанти та прийняти найоптимальніше рішення.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. Закон України № 2755-VI, в редакції від 24.02.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

2. Лист Головного управління ДФС у м. Києві № 6300/10/26-15-12-05-11 від 16.03.2016 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/UPR16119>